

Satranç

Kıvanç Çefle [btsatranc@tubitak.gov.tr]

Bulmaca Amca: Fritz Giegold

Bazı kurgucular vardır ki kompozisyon sanatının “akademik” ortamından uzak durmuşlardır. Verdikleri eserler problem dergilerinin editörlerini memnun etmeyi ya da turnuva hakemlerini etkilemeyi değil, daha çok genel satranç camiasına

Fritz Emil Giegold (1903-1978)

seslenmeyi hedeflemiştir. Örneğin daha önceki bir yazımızda ele aldığımız Warton kardeşleri, hatta büyük Samuel Loyd’u bu grupta sayabiliriz. Bugünkü yazımızın konusu Alman Fritz Emil Giegold (1903-1978) da yine aynı şekilde “popüler” tarzıyla satrançseverlerin gönlünde taht kurmuş bir kompozitör.

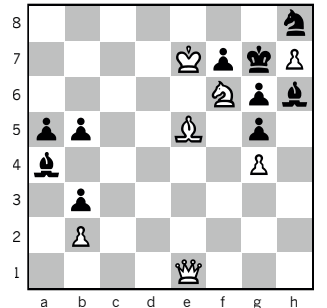
Giegold, ilk problemini henüz 13 yaşında iken 1916 yılında yayınladı. 1948-1978 yılları arasında *Frankenpost* gazetesinin satranç köşesinin editörlüğünü yaptı. Ömrü boyunca 800 kadar problem kuran Giegold’un yapıtları daha ziyade günlük Alman gazetelerinde ve çeşitli dergilerde çıkıyordu. Bu şekilde kitlelere daha kolay ulaşıyordu. Problemlerinde en dikkat çeken özelliklerden biri, siyah taşların hamle seçeneklerinin son derece kısıtlı olmasıdır. Hatta çoğu durumda siyahların yapabileceği

tek bir hamle vardır. Buna rağmen problemlerin çözümü çok zordur, beyaz ancak son derece paradoksal ve “sağduyuya aykırı” bir manevra ile mat hedefini gerçekleştirebilir. Giegold’un tarzını “gizemli, derin, zor ve esprili” olarak tanımlayabiliriz. Bu nedenle de kurgu dünyasında “Rätselonkel” (Bulmaca Amca) lakabıyla kendine yer edinmiştir.

Şimdi onun birkaç problemini birlikte çözelim:

Diyagram 1

Züricher Voche, 1967

Beyaz oynar, üç hamlede mat eder.

Bu pozisyonda siyah şahın kaçacak tek bir karesi olmadığını ve beyazın tek yapması gerekenin bir yerlerden şah çekmek olduğunu düşünüyoruz. Ama anahtar hamle son derece şaşırtıcı:

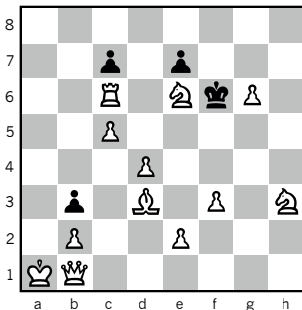
1. Vb4!!

Siyahı iyice nefes alamaz hâle getirmeyi amaçlayan bir hamle... Siyahın fedayı kabul etmekten başka çaresi yok:

1...axb4 2. Şd8! Şf8 3. Ad7 mat!.

Diyagram 2

Stern, 1969

Beyaz oynar, üç hamlede mat eder.

Siyah daha baştan pat olmuş durumda. Demek ki anahtar hamle bu pat durumunu sonlandırmalı:

1. Va2!!

Önceki örnekten belki böyle bir hamleyi bekliyordunuz. Bir diğer sessiz vezir fedası... Siyahın tek seçeneği fedayı kabul etmek:

1...bxa2

Ama şimdi en az anahtar hamle kadar şaşırtıcı bir diğer hamle geliyor:

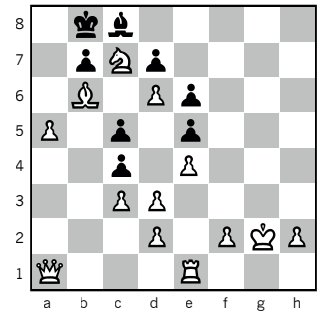
2. Ff5!! Şxf5 3. Ag7 mat.

Bu iki örnekte de gördüğümüz üzere Giegold'un problemleri hemen hemen her zaman tek varyantlıdır. Üç hamleden daha uzun problemlerde yeteneği daha parlak görünür gibidir:

Diyagram 3

Schach-Echo, 1958

Övgü

Beyaz oynar, dört hamlede mat eder. Yine siyahların tek bir hamle seçeneği var, şahları da kılmıdayamaz hâlde.

1. Kh1!!

Bir başka paradoksal, hatta saçma görünen hamle. Kaleleri hep açık sütunlara yerleştirmemiz gerekmez mi?

1...c4xd3 2. Vg1! c4 3. f4!

Hem pat durumuna son veriyor hem de g1-a7 çaprazını açıyor.

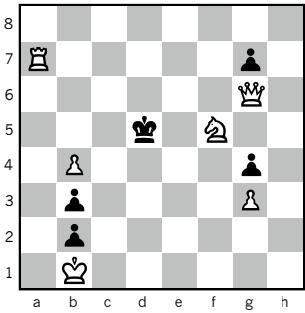
3...e5xf4 4. Fa7 mat!

Ayın Problemleri

Saniyoruz yukarıdaki örnekler "Bulmaca Amca"yı size az çok tanıtmıştır. Artık onun kurduğu bir problemi çözerken sizi nelerin beklediğini biliyorsunuz. Sizler için seçtiğimiz üç problem var, bakalım çözümlerini bulabilecek misiniz? Kolay gelsin!

Diyagram 4

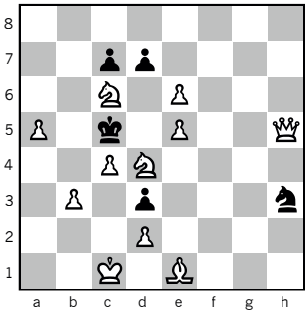
Die Welt, 1961

Beyaz oynar, üç hamlede mat eder.

Diyagram 5

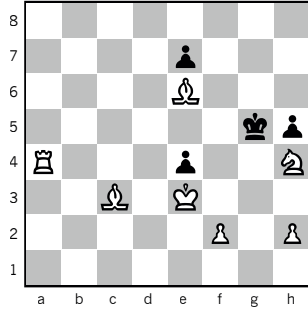
Landeszeitung für die Lüneburger Heide, 1972

Beyaz oynar, üç hamlede mat eder.

Diyagram 6

Deutsche Schachblätter, 1952
İkincilik Ödülü

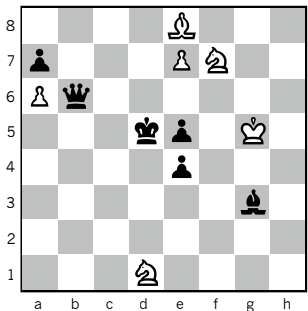

Beyaz oynar, üç hamlede mat eder.

Geçen Ay Sorulan Etütlerin Çözümleri

Diyagram 7

Aleksey Troitzky
Deutsche Schachzeitung, 1910

Beyaz oynar ve kazanır.

Çözüm:

1. Fa4! Fh4+! 2. Şxh4 Vf6+
3. Ag5! Vxe7 4. Ae3+ Şc5
5. Şh5!!

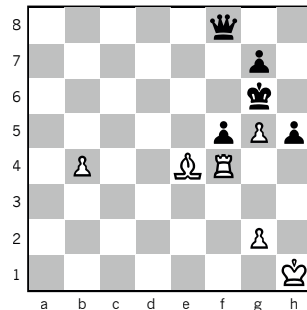
Bu sessiz hamle siyahı *zugzwang*'a sokuyor. Hangi hamleyi yaparsa yapsın vezirini kaybeder.

- 5...Şb4 6. Ad5+ Şxa4
7. Axe7 Şb5 (7... e3 8. Ad5 e2 9. Ac3+ Şa5 10. Axe2 e4 11. Axe4 Şxa6 12. Ad4 Şa5 13. Ac3 Şb4 14. Ab1 a5 15. Ac2+ Şb3 16. Aba3) 8. Axe4 Şxa6 9. Şg4 ve kazanır.

Ağustos ayındaki yazımızda belirttiğimiz gibi siyahın piyonları Troitzky hattını aşmamış olduğundan beyaz (zahmetli de olsa) kazanacaktır.

Diyagram 8

Aleksey Troitzky
Wiener Schachzeitung, 1912

Beyaz oynar ve kazanır.

Çözüm:

1. Fc2!

1. Kxf5? Vxb4=

1...Va8

1...Şxg5 2. Kxf5+ Vxf5 3. Fxf5 Şxf5 4. Şh2+; 1... Vc8 2. Fxf5++.

2. Kxf5 Va2 3. Fe4!

Fil başlangıçtaki konumuna geri dönüyor. Şimdi vezir savunmasız kalacağı bir kareye oynamak zorunda:

3...Vc4 4. Ke5+ Şf7 5.

Fd5+ ve kazanır.

